

ÇARTER PARTİDEKİ TAHKİM KLOZUNUN KONİŞMENTO HAMİLİNİNE ETKİSİ

İbrahim ARSLAN*

Sevgican AYDIN**

ÖZET

Deniz hukukunda tahkim, ticaret gemilerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların devlet mahkemeleri dışında hakem adı verilen kişilerce bağlayıcı bir şekilde çözüme ulaştırılması olup; devlet mahkemelerinden daha çok başvurulan bir yargılama yoludur. Deniz ticareti alanında akdedilen çarter sözleşmelerinde genellikle matbu formlar kullanılmaktadır. Bu formların çoğunda ise tahkim klozu da bulunmaktadır. Taraflar “incorporation” metodunu uygulayarak atıfta buldukları metnin kendilerinin düzenledikleri metin gibi uygulanacağını beyan etmiş olmaktadır. Bu durumda aralarındaki bir ihtilafta tahkim uygulamasını da kabul etmiş sayılırlar. Yani atıf yapılan matbu form ya da herhangi bir sözleşmede bulunan tahkim klozu taraflar için bağlayıcı hale gelmektedir. Bu husus 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu ile 1958 tarihli New York Sözleşmesi ve 1985 UNCITRAL Model Kanunu’nda açık bir şekilde ifade edilmiştir. Bizim çalışma konumuzu ise taraflar için bağlayıcı olan tahkim şartının konişmento hamili için de bağlayıcı olup olmadığı hususu oluşturmaktadır. Bu kapsamda konu Türk ve yabancı mahkeme kararları ışığı altında incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler : deniz ticareti, tahkim, incorporation, konişmento hamili, çarter parti.

THE EFFECT OF THE ARBITRATION CLAUSE ON THE BILL OF LADING HOLDER UNDER THE CHARTER PARTY

ABSTRACT

In maritime law, arbitration is the resolution of the conflicts due to the commercial vessels by the persons named arbitrators other than the state courts and it is a litigation course more referred to in comparison to state courts. In the charter contracts concluded in the field of maritime, generally two printed Forms are used. The arbitration clause is present in most of these forms. The Parties declare that by implementing the “incorporation”, they will have declared that the form they referred to is to be executed in the same way as the form they have arranged. In this case, they will have accepted an arbitration implementation should any conflicts arise between them. Thus, the printed form they referred to or the arbitration clause within

* Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Öğretim Üyesi

** Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Araştırma Görevlisi

a contract becomes binding for the parties. This matter was extensively considered and explained with the “International Arbitration Law under no. 4686” and “New York Covenant of 1958” and “UNCITRAL Model Law of 1985”. This study analyzes whether the arbitration clause which is binding for the parties is also binding for the bill of lading holder. In this scope, this matter was studied under the frame of the decisions of Turkish and foreign courts.

Keywords: *maritime, arbitration, incorporation, bill of lading holder, charter party.*

GİRİŞ

Tahkim, kanunun tahkim yolu ile çözümlenmesine izin verdiği konular kapsamında olmak kaydıyla, taraflar arasında belirli bir maddi ilişkiden doğmuş ya da doğabilecek uyuşmazlıkların tarafların anlaşması ile devlet yargısı yerine hakem denilen özel kişilerce çözümlenmesidir. Deniz hukukunda tahkim de ticaret gemilerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların devlet mahkemeleri dışında hakem adı verilen kişilerce bağlayıcı bir şekilde çözüme ulaştırılmasıdır.

Deniz ticareti alanında tahkim devlet mahkemelerinden daha çok başvurulan bir yargılama yolu haline gelmiştir. Bunun en önemli sebebi olarak da deniz ticaretinde hızlı işlem ihtiyacı karşısında, tarafların uzun müzakereler yaparak sözleşme şartlarını tespit etmek yerine genel işlem şartlarını kullanmaları ve bu genel işlem şartlarının çoğunda da tahkim kayıtlarının yer alması gösterilebilir.

Deniz ticareti alanında akdedilen çarter sözleşmelerinde genellikle matbu formlar kullanılmaktadır. İşte bu matbu formlara atıf yapılması yoluyla kurulan çarter sözleşmeleri deniz ticaretinde tahkimin en önemli kaynaklarından birini oluşturmaktadır.

I. Milletlerarası Deniz Ticareti Alanında Alternatif Uyuşmazlık Çözümü Olarak Tahkim

A. Genel Olarak Tahkim

Devlete ait olan yargı yetkisi bazı hallerde tarafların tahkim anlaşması ile mahkeme yerine üçüncü kişi veya kişilerce kullanılabilir¹. Tahkim;

¹ Hangi hallerde tahkime gidilebileceği hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Hakan Pekcanitez/ Oğuz Atalay/ Muhammet Özekes, **Medeni Usul Hukuku**, 12. Bası, Ankara, 2011, s. 738-741; Saim Üstündağ, **Medeni Yargılama Hukuku**, 7. Baskı, İstanbul, 2000, s. 941-946; Ya-

tarafının aralarındaki mevcut veya muhtemel bir uyuşmazlığın özel kişi veya kişilerce çözümlenmesi için yaptıkları anlaşma olarak tanımlanabilir². Tahkim genel mahkemelerin dışında yürütülen bir yargı olup, genel mahkemelerin yetkisini bertaraf etmektedir. Bu nitelikleri itibari ile tahkim özel ve istisnai bir yargılama yoludur³.

Tahkim anlaşması uyuşmazlık ortaya çıkmadan önce yapılabileceği gibi uyuşmazlığın ortaya çıkmasından sonra da yapılabilir. Bununla birlikte tahkim yoluna hem akdi hem de akit dışı ilişkilerden kaynaklanan ihtilaflar için başvurmak mümkündür⁴. Tahkim anlaşması ayrı bir sözleşme olarak yapılabileceği gibi asıl sözleşmenin içerisinde bir şartla da kurulabilir. Her iki durumda da tahkim asıl sözleşmeden bağımsız ve ayrı bir anlaşma niteliğindedir. Tahkim anlaşması yazılı bir şekilde yapılmalıdır. Yazılı şekil ispat şartı olmayıp; geçerlilik şartıdır⁵.

Türk Hukukunda geçerli bir tahkim anlaşmasından bahsedebilmek için tarafların tahkim iradeleri, yazılı olarak yaptıkları sözleşmede karışıklığa yer vermeyecek şekilde açıkça belirtilmelidir⁶. Açık ve kesin irade açıklaması, tahkim anlaşması ister bağımsız bir tahkim sözleşmesi, isterse bir tahkim şartı şeklinde yapılsın, akdin geçerliliği için aranan esaslı şartlardandır⁷. Dolayısıyla tahkim iradesini içermeyen tahkim sözleşmesinin hukuken hiçbir geçerliliği de bulunmamaktadır⁸.

vuz Alangoya, **Medeni Usul Hukuku Esasları**, 3. Baskı, İstanbul, 2003, s. 597-599.

² **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 734; Baki Kuru / Ramazan Arslan / Ejder Yılmaz, **Medeni Usul Hukuku**, 23. Bası, Ankara, 2012, s. 800.

³ **Üstündağ**, s. 933-934; **Alangoya**, s. 597; Nuray Ekşi, **Milletlerarası Deniz Ticareti Alanında “Incorporation” Yoluyla Yapılan Tahkim Anlaşmaları**, 2. Bası, İstanbul, 2010, s. 44-45; Bruce Harris, “**Maritime Arbitration in the U.S and the U.K, Past, Present and Future: The View from London**”, William Tetley Maritime Law Lecture 2008, http://www.mcgill.ca/files/maritimelaw/Bruce_Harris_Tetley_lecture_2008.rtf (Çevrimiçi, 28.04.2012).

⁴ Aleksander Barever, “**Deniz Hukuku İhtilafları Hakkında Tahkime İlişkin Bazı Meseleler**”, Çev. Şebnem Akipek / Mertol Can, **BATİDER**, Ankara, C. XIX, S. 2, Aralık, 1997, s. 113.

⁵ **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 734.

⁶ Ziya Akıncı, **Milletlerarası Tahkim**, 2. Baskı, Ankara, 2007, s. 82.

⁷ Cevdet Yavuz, “**Türk Hukukunda Tahkim Sözleşmesi ve Tabi olduğu Hükümler**”, II. Uluslararası Özel hukuk Sempozyumu “Tahkim”, İstanbul, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 2009, s. 150.

⁸ Ünal Ertabak, **Tahkim Sözleşmesi İle İlgili İhtilaflar**, İstanbul, 2009, s. 47.

“...iki tarafın arzularına tabi olmayan mesailde tahkim cereyan etmeyeceğinden, bunun dışında kalan ihtilaflar için davanın hakemde görülmesi kararlaştırılabilir. Ancak, tahkim iradesi hiçbir tereddüde yer vermeyecek şekilde açık ve kesin olmalı, tarafların ihtilafların hakemde

B. Milletlerarası Deniz Ticaretinden Doğan Uyuşmazlıkların Tahkim Yolu İle Çözümü

1. Tahkimin Tercih Sebepleri

Deniz ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların çoğunun çözümünde yargı yolu yerine tahkim tercih edilmektedir. Deniz ticareti bu alandaki teknik bilgi ve tecrübeyi gerekli kıldığından taraflar uyuşmazlıkların çözümü için genel mahkemeler yerine deniz ticareti ile ilgili teknik konuları ve uygulamaları bilen kişileri hakem olarak seçmeyi tercih etmeleri anlaşılır bir durumdur. Bununla birlikte tahkimin tercih edilmesinin bir diğer sebebi de tahkimin yargı yoluna göre çok daha kısa sürede, maksimum birkaç ayda, uyuşmazlığı çözüme kavuşturmasından kaynaklanmaktadır⁹.

Ulusal mahkemelere başvurulduğunda ortaya çıkacak olan yetki ve uygulanacak hukuk probleminin ortaya çıkması, ulusal hukukların ihtilafların çözümünde yetersiz kalması, teknik konular iyi bilen kişilere duyulan ihtiyaç tahkimin deniz ticareti alanında önemli bir yer edinmesinin ana sebeplerini oluşturmaktadır¹⁰.

Deniz hukukunda gemi kullanımına ilişkin sözleşmeler, gemi inşaat sözleşmesi, gemi onarım sözleşmesi, deniz sigortası sözleşmesi ile ham petrol satışı ve taşımacılığı alanında giderek artan sayıda yapılan ticari sözleşmelerde tahkimin yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir¹¹.

2. Tahkim Merkezleri

Deniz ticaretinden doğan uyuşmazlıkların tahkim yolu ile çözümüne ilişkin birçok ülkede tahkim merkezleri bulunmaktadır. New York Deniz Tahkim Derneği (Society of Maritime Arbitrators – SMA), Londra Deniz Tahkim Derneği (London Maritime Arbitrators Association – LMAA), Alman

görülmesi iradesi kararlı bulunmalıdır. Her ne kadar davaya esas sözleşmenin 15. maddesinde, uyuşmazlık halinde ihtilafların hakem kurulunda çözümlenmesi öngörülmüşse de, aynı maddenin sonunda, ihtilaflar halinde İstanbul Mahkemelerinin yetkili bulunduğu kabul edilmiştir. Bu durumda kesin bir tahkim iradesinden söz edilemeyeceğinden ve kural olarak mahkemelerin ihtilafları çözmesi gerektiğinden, mahkemece tahkim itirazının reddi ile işin esasının incelenip davanın sonuçlandırılması yerine, dava dilekçesinin görev yönünden reddi doğru olmuştur. kararın bozulması uygun bulunmuştur.” (Bkz. 15. HD., 13.04.2009 T., 2009/1438 E., 2009/2153 K., www.kazanci.com).

⁹ Pınar Akan, “Yargıtay Kararların Işığında Tahkim Uygulaması”, İstanbul Barosu Deniz Ticareti Hukuku Sorunları Paneli-I.

¹⁰ Ekşi, s. 16.

¹¹ Braver, s. 113.

Deniz Tahkim Derneği (German Maritime Arbitration Association – GMAA), Moskova Deniz Tahkim Derneği (Moscow Maritime Arbitration Commission), Milletlerarası Ticaret Odası (International Chamber of Commerce – ICC)’nın tahkim prosedürü deniz ticaretinden doğan uyuşmazlıklarda uygulanabilir niteliktedir¹².

Araştırmalar Londra’nın en çok tercih edilen uluslararası tahkim merkezi olduğunu göstermektedir¹³. Londra’nın tercih edilmesinin başlıca nedenleri şöyle sıralanabilir:

- Tarafsız bir yargılama yaptığının kabul edilmesi
- İngiliz hukukunun geçerli hukuk olarak yaygın olması
- Londra aynı zamanda uluslararası seyahat ve iş merkezi de olduğundan dünyanın en büyük hukuk firmalarının ve deniz ticareti alanında çok sayıda uzman avukatın Londra’da bulunması¹⁴.

II. Birleştirme (Incorporation) Yoluyla Yapılan Tahkim Anlaşmaları

A. Milletlerarası Deniz Ticareti Alanında “Incorporation” Kavramı

Herhangi bir belgenin diğer bir belgenin eki veya parçası haline getirilmesi incorporation (birleştirme) metoduyla mümkün olabilmektedir. Taraflar incorporation metodunu uygulayarak atıfta buldukları metnin (incorporation by reference) kendilerinin düzenledikleri metin gibi uygulanacağını beyan etmiş olmaktadır¹⁵. Özellikle genel işlem şartlarının yaygın bir şekilde kullanılması incorporation metodunun milletlerarası deniz ticareti alanındaki önemini daha da artırmıştır. Bunlara ek olarak taraflar henüz onaylanmamış ve bağlayıcılık kazanmamış olan sözleşme hükümlerine de atıfta bulunarak bunları da sözleşmenin eki veya sözleşmenin hükmü haline getirebilmektedir¹⁶.

Milletlerarası deniz ticaretinde sıkça kullanılan genel işlem şartları, standart sözleşmeler, kodlar ve broşürlerde yer alan kurallar arasında tahkim şartını düzenleyen hükümler de bulunmaktadır. Söz konusu genel

¹² **Ekşi**, s. 16-19.

¹³ Harris, http://www.mcgill.ca/files/maritimelaw/Bruce_Harris_Tetley_lecture_2008.rtf (Çevrimiçi, 02.05.2012).

¹⁴ “The battle of the seats: Paris, London or New York?”, www.whitecase.com/articles-12142011, (çevrimiçi, 02.05.2012).

¹⁵ **Ekşi**, s. 52; Kerem Ertan, **Deniz Hukuku’nda Londra’da Tahkim**, İstanbul, 2010, s. 146.

¹⁶ **Ekşi**, s. 21.

işlem şartlarına, standart sözleşmelere, kodlara ve broşürlere sözleşmelerde atıf yapılması halinde bu düzenlemelerin içerisinde bulunan tahkim şartı da taraflar için bağlayıcı olacaktır. Örneğin, taraflar zaman kaybetmemek amacıyla sözleşmenin ayrıntılarını tek tek belirlemek yerine BIMCO¹⁷ ve daha bir çok kuruluş tarafından hazırlanan çarter parti ve konişmento metinlerini kullanmaktadırlar¹⁸. Bu metinlerde konişmentodan veya çarter partiden doğan uyuşmazlıkların tahkim yolu ile çözümüne ilişkin yer alan tahkim klozu tarafların bu metinleri kabul etmesiyle birlikte taraflar açısından da bağlayıcılık kazanmaktadır.

Milletlerarası deniz ticaretinde tarafların tahkim klozunun bulunduğu tip sözleşmelere atıf yapmaları yaygın bir kullanımdır. Tip sözleşmede yer alan tahkim klozundan açıkça söz edilerek yapılan atıflarda tahkim klozunun tarafları bağlayacağı hususunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Ancak tahkim klozundan söz edilmeksizin tip sözleşmeye yapılan genel atıf halinde tip sözleşmedeki tahkim klozunun tarafları bağlayıp bağlamayacağı tereddüt uyandırabilmektedir¹⁹.

4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu'nda²⁰ incorporation yoluyla tahkim anlaşmasının yapılabileceği öngörülmüştür. Kanunun 4. maddesinin 2. fıkrasına göre asıl sözleşmenin bir parçası haline getirilmek amacıyla tahkim şartı içeren bir belgeye yollama yapılması halinde geçerli bir tahkim anlaşması yapılmış sayılır.

B.Milletlerarası Deniz Ticaretine İlişkin Genel İşlem Şartlarının Incorporation Yoluyla Sözleşmelere Dâhil Edilmesi

Incorporation yoluyla genel işlem şartlarına yapılan atıfta tahkim klozu ayrıca belirtilmemişse yapılan atfın tahkim şartını kapsamadığı kabul edilir. Ancak yapılan atıfta tahkim klozunun da atfa dâhil olduğu ayrıca belirtildiği durumlarda tarafların genel işlem şartlarındaki tahkim şartıyla bağlı oldukları kabul edilmektedir²¹. Ancak aksi yönde bir görüşe göre de bir genel işlem

¹⁷ Baltic and International Maritime Conference.

¹⁸ **Ekşi**, s. 37.

¹⁹ **Ekşi**, s. 38.

²⁰ RG. 05.07.2001, S. 24453.

²¹ Cemal Şanlı, "Konişmentonun Devri, Alacağın Temliki ve "Perdeyi Kaldırma Teorisi" Uygulamasında Sözleşmede Yer Alan Tahkim Şartının Konişmentoyu Devralan, Alacağı Temellük Eden ve Perdenin Arkasında Kalan Bakımından Geçerliliği Sorunu", Ergin Nomer'e Armağan, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 2002. Sayı 2, 774.

şartına atıf yapılmışsa yapılan atıf sözleşmenin tamamına yapılmış sayılır ve böylece tahkim şartını da kapsar²².

Tarafların faaliyet gösterdikleri sektörde kullanılan genel işlem şartlarında tahkim şartlarının yer aldığı yaygın olarak biliniyorsa ve ilgili sektörde yapılan atıfların tahkim şartını da kapsadığı yönünde bir teamül varsa bu halde de tahkime gidilebileceği genel olarak kabul edilmektedir²³. Ancak KALPSÜZ'e göre, atıf yapılan belgede tahkim şartının bulunup bulunmadığının yaygın olarak bilinmesine gerek yoktur. Zira milletlerarası ticaretle uğraşan her tacirin göstermekle yükümlü olduğu bir özen vardır ve bu özen yükümlülüğü çerçevesinde imzaladığı veya kabul ettiği belgeden başka bir belgeye atıf yapılıyorsa, tacirin atıf yapılan bu belgeyi de kabul ettiği ve belgedeki tahkim şartı ile bağlı olduğu kabul edilmelidir²⁴.

Milletlerarası Tahkim Kanununun 4. maddesinin 2. fıkrasında tahkim şartı içeren genel işlem şartlarına atıfla tahkim anlaşmasının kurulmuş olacağı açıkça ifade edilmiştir. Ayrıca 1958 tarihli New York Sözleşmesi ve UNCITRAL Model Kanunu'nda da tahkim şartı içeren genel işlem şartlarına atıfla tahkim anlaşmasının kurulmuş olacağı açıkça zikredilmiştir²⁵.

C. Konişmento ile Çarter Parti Arasındaki İlişki

Çarter mukavelesi kapsamında düzenlenen konişmentolarda (çarter konişmentosu) açık hukuk seçiminin en yaygın örneğini *incorporation* kayıtları oluşturmaktadır. Konişmentoda *incorporation* kaydı ile hukuk seçimi, kapsamında düzenlendiği çarter mukavelesine açıkça atıf suretiyle yapılmakta ve söz konusu mukavele bakımından seçilen hukukun, konişmento bakımından da uygulanacağını ifade etmektedir²⁶. Konişmentoda *incorporation* kaydına yer verilmesi durumunda, konişmento hâmilinin

²² Fouchard/Gaillard/Goldman, *International Commercial Arbitration*, 1999, s. 272,273 (Duygu Damar, “Konişmentodan Çarter Partiye Yapılan Atıfta Tahkim Anlaşmasının Kurulması Meselesi ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısındaki Hükümün Değerlendirilmesi”, İÜHF, 2006, C. LXIV, S. 2, s. 253, d.pn. 33'ten naklen).

²³ Cemal Şanlı, *Uluslar Arası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları*, 3. Bası, İstanbul, 2005, s. 306; Ekşi, s. 38-41.

²⁴ Turgut Kalpsüz, “Tahkim Anlaşması”, *Bilgi Toplumunda Hukuk*, Ünal Tekinalp'e Armağan, C. II, İstanbul, 2003, s. 1038-1040.

²⁵ Kalpsüz, s. 1032; Nevhis Deren-Yıldırım, *Milletlerarası Tahkimin Esaslı Sorunları*, İstanbul, 2004, s. 49.

²⁶ Gülüm Özçelik, *Konişmentodan Doğan Kanunlar İhtilafı*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2007, s. 172-173.

durumu önem arz eder. Konişmento hâmilinin, çarter mukavelesinin tarafı olan çarterer olması durumunda, *incorporation* kaydı yoluyla yapılan hukuk seçiminin, hâmilin durumunu zorlaştırıcı bir etkisi mevcut olmadığı; çünkü bu kişinin aynı zamanda taşıma akdinin tarafı olması sebebiyle, taşıma akdinde hangi hukukun uygulanacak hukuk olarak seçildiğinden haberdar olduğunun ifade edilmesi gerekir.

Çarter mukavelesinde seçilen hukukun konişmento bakımından da uygulanabilir olması için, konişmento hâmilinin çarterer sıfatını da haiz olması gerekmektedir. Zira bu durumda, aynı zamanda senet hâmili olan çarterer ile taşıyan arasındaki ilişkilerde esas alınacak olan çarter mukavelesidir. Bu itibarla, konişmentonun söz konusu kişiler arasında yeni bir akdî ilişki yaratmadığından cihetle, çarter mukavelesinde seçilmiş olan hukukun, konişmento bakımından da uygulanacağı kabul edilebilecektir²⁷. Buna karşılık, konişmento hâmilinin üçüncü kişi olması halinde, çarter mukavelesinde seçilen hukukun, bu kişiye karşı ileri sürülmesi mümkün gözükmemektedir. Zira yukarıda da ifade edildiği gibi, konişmentoda çarter mukavelesine atıf yapılmamış olması durumunda taşıyan ile konişmento hâmili arasındaki ilişkileri münhasıran konişmento hükümleri idare edecektir²⁸. Bu itibarla, böyle bir durumun varlığı halinde, kanaatimizce, konişmentoda hukuk seçimine yer verilmemiş olmasından hareketle uygulanacak hukuk, objektif bağlama esasları uyarınca tespit edilmelidir.

Konişmentoda çarter partiye atıf yapılması ile çarter partide yer alan hükümler konişmentonun bir parçası haline gelmektedir. Bu durumda konişmentoyu devralan kişinin konişmentonun bir parçası haline gelen çarter partideki tahkim şartı ile bağlı olup olmadığı hususu ortaya çıkmaktadır²⁹. Kendisine atıfta bulunulan çarter parti ise genellikle konişmentoya eklenmemektedir³⁰. Bu durum çarter partide yer alan tahkim şartının *incorporation* yoluyla konişmento hamiline karşı ileri sürülüp sürülemeyeceği sorununu da gündeme getirmektedir.

Çarter partide yer alan tahkim şartının *incorporation* yoluyla konişmento hamiline karşı ileri sürülüp sürülemeyeceği hususu doktrinde farklı yorumların yapılmasına sebep olmaktadır. Söz konusu farklı yorumlar özellikle tahkim

²⁷ Özçelik, s. 174.

²⁸ Sami Okay, *Deniz Ticareti Hukuku*, C.2, 2. Bası, İstanbul, 1971, s. 39.

²⁹ Ekşi, s. 111.

³⁰ Hakan Karan, *Elektronik Konişmento*, Ankara, 2004, s. 45.

klotunun konışmentoda yer alıp almaması, yer alıyorsa konışmentodaki kayıtlarla çarter partideki kayıtların birbirine uygun olup olmamasına göre değişiklik göstermektedir. Keza, konışmentoda çarter partiye yapılan atıfların genel veya özel olmasına göre yorumlar değişiklik arz etmektedir.

III.Çarter Partideki Tahkim Klotunun Konışmento Hamiline Karşı Bağlayıcılığı

A. Konışmentoda Tahkim Klotunun Yer Alması ve Çarter Partideki Kayıtlarla Uyumsuzluk

1. Konışmentoda Tahkim Klotunun Yer Alması

Konışmentoda çarter partiye herhangi bir atf bulunmadığı takdirde çarter partideki tahkimle ilgili klot konışmento hamili bakımından bağlayıcı değildir. Konışmento hamili aynı zamanda yükleten bile olsa sonuç deęişmeyecektir³¹. Ancak taraflar çarter parti veya konışmentoya tahkim klotu koyarak aralarındaki uyuşmazlığın tahkim yolu ile çözüme kavuşturulmasını kararlaştırabilirler. Konışmento ile kıyaslandığında uygulamada çarter partilerde tahkim klotuna daha sık rastlandığı görülmektedir³².

Bir kıymetli evrak olan konışmentoya tahkim şartının eklenebileceği ve bu durumda tüm konışmento hamillerinin bu tahkim şartı ile bağlı olacağı doktrinde genel olarak kabul edilmektedir³³. Konışmentoda bulunan

³¹ Sami Okay, “Navlun Mukavelelerinde Tahkim Şartı”, IV. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası: Tahkim, Ankara,1965, s. 428.

³² Okay, s. 427; Bravar, s. 113.

³³ Ekşi, s. 110; Fehmi Ülgener, **Çarter Sözleşmeleri**, İstanbul, Der Yayınları, 2000, s. 615; Fehmi Ülgener, **Konışmento ve Navlun Sözleşmesindeki Tahkim/Yetki Klotlarının Uygulanması İle İlgili Sorunlar** (3. Deniz Hukukuna İlişkin Yargıtay Kararları Sempozyumu’na Sunulan Tebliğ), Deniz Hukuku Dergisi, Yıl: 4, 1999, Sayı 1-2, s. 74; Kerim Atamer, “**Konışmentodan Navlun Sözleşmesine Atf ve Tahkim Şartı**”, İstanbul Barosu Deniz Ticareti Hukuku Sorunları Paneli-I.

“...Davacının sigortalısı taşıtan, aynı zamanda alıcı-gönderilen olup, bu husus konışmentodan da anlaşılmaktadır. TTK’nın 1110/1. maddesi uyarınca, taşıyan ile gönderilen arasındaki hukuki münasebetlerde konışmento esastır. Dosyada mevcut konışmentonun 24. maddesinde, “Konışmento kapsamında nakliyeciyeye yöneltilecek herhangi bir talep, İngiliz Yasalarına göre ve sadece Londra’daki Yüksek Adalet Mahkemesi nezdinde karar altına alınacaktır.”” hükmüne yer verilmiştir. Bu hükümde geçen tahkim şartı, mahkemeye gitme yetkisi vermemekle, uyuşmazlığın çözümünde tek yetkili olarak hakem kararını öngörmekle, kesin, tereddütsüz ve açık olup, davacının sigortalısı, konışmentonun şartları ile de bağlanmış. Tahkim şartının taşıyanla yükleten arasında kararlaştırılmış olduğunu, kendisinin 3. şahıs durumunda bulunduğunu ve bu nedenle konışmentoda kararlaştırılan tahkim şartı ile bağlı tutulamayacağını iddia edemez. Konışmentoda yer alan tahkim şartı böylece gönderileni bağlayacağı gibi, TTK’nın 1361. maddesindeki halefiyet ilkesi uyarınca davacı sigorta şirketini de bağ-

tahkim klozu konişmentoya dayanarak talepte bulunabilecek kişileri bağlar. Buna göre hamil tahkim şartını kabul etmek istemiyorsa bu şartı çizerek konişmentoyu teslim almalıdır³⁴. Yargıtay'a göre de hamil, konişmentodaki tahkim şartını çizerek ciro etmediği sürece tahkim şartı gönderileni ve diğer hamilleri bağlayacaktır³⁵. 6102 sayılı TTK'nın 1237/1 hükmü de "taşıyan ile konişmento hamili arasındaki hukuki ilişkilerde konişmento esas alınır" diyerek konuya açıklık getirmektedir. Ayrıca TTK'nın 1237/3 hükmü de konişmentodan yolculuk çarterine atıf varsa konişmento devredilirken çarter partinin bir suretinin de yeni hamile ibraz edilmesi gerektiğini ve böylece çarter partide yer alan hükümlerin nitelikleri elverdiği ölçüde konişmento hamilini de bağlayacağını açıklığa kavuşturmuştur.

2. Çarter Partideki Kayıtlarla Konişmentodaki Kayıtların Farklı Olması

Konişmentonun atıf yaptığı çarter parti kayıtlarının konişmentoda yer alan hükümlerden farklı olması halinde bu durumun nasıl çözüleceği sorusu söz konusu olabilir. Böyle bir durumda çarter partinin hükümlerinin konişmento hamilini bağlamayacağı kabul edilmektedir³⁶. Çarter partinin genel ya da özel atıfla konişmento kayıtlarıyla birleştirilmiş olması halinde de yine varılacak sonuç aynıdır³⁷. Bu durumu İngiliz mahkemesinin vermiş olduğu bir kararla açıklamak daha yerinde olacaktır.

İngiliz mahkemesi önüne gelen bir davada, konişmentoda "ağırlık, ölçü, kalite, miktar, durum, içerik ve değer bilinmiyor" şeklinde kayıt bulunduğunu, bu kayıt karşısında konişmentoda yükün miktarının yazılmış

lar. Tahkim sözleşmesi ile, taraflar, aralarındaki bir uyuşmazlığın çözümlenmesi için tahkim yoluna başvurmayı (gitmeyi) kararlaştırırlar (HUMK.nun 516. md.) 24. maddedeki şart, önce göreve, sonra yetkiye ilişkin olup, mahkemenin önce göreve ilişkin olan tahkim şartına göre, değerlendirme yapması gerekirken, önce yetki yönünden davayı ele alması doğru değildir..." (Bkz. 11 HD, 04.10.2004 T., 2004/189 E., 2004/9234 K., www.kazanci.com.tr).

³⁴ **Eksi**, s. 110-111.

³⁵ "...Nasıl ki tarafların, bonodan dolayı aralarında bir uyuşmazlık çıktığı takdirde, bu uyuşmazlığı çözmek için mahkemeye değil, hakeme gitmeyi kararlaştırmaları ve bonoya hakemlerin ad ve soyadlarını yazmaları mümkün ve bu tahkim kaydı, senedi ciro yolu ile alanları bağlar ise, kıymetli evrak olan konişmentoya da aynen bono gibi tahkim şartını yazmaları mümkün ve yasaldir. Hamil bu şartı kabul etmiyorsa konişmentodaki tahkim şartını çizerek ciro etmesi gerekir. Aksi halde bu tahkim şartı gönderileni bağlayacaktır..." (Bkz. 11 HD, 13.03.1998 T., 1997/9447 E., 1998/1703 K., www.kazanci.com.tr).

³⁶ Sir Guenter Treitel Q.C., Carver on Bills of Lading, 2. Ed., London: sweet&maxwell, 2005, s. 88 (**Ertan**, s. 164'ten naklen).

³⁷ **Ertan**, s. 164.

olmasının bir anlam ifade etmediğini, birleştirme klotu uyarınca konişmento kayıtlarıyla birleşen çarter partinin hükümlerinin konişmento hükümlerine aykırı olduğu ölçüde uygulama alanı bulamayacağını belirterek, davalı donatanın iddia olunan eksiklikten sorumlu olmayacağına hükmetmiştir³⁸.

B. Konişmentoda Tahkim Klotunun Yer Almayıp Çarter Partiye Atıf Yapılması

1. Konişmentoda Hangi Çarter Partiye Atıf Yapıldığının Belli Olmaması

Konişmentoda hangi çarter partiye atıf yapıldığının belirsiz olması uygulamada sorunları da beraberinde getirmektedir. Zira uygulamada aynı taşımaya ilişkin olarak birden fazla çarter partinin, yani donatan ya da gemi işletme müteahhidi ile yapılmış olan asıl navlun sözleşmesinin yanı sıra bir ya da daha fazla sayıda alt navlun sözleşmesi yapılmaktadır³⁹. Böyle bir durumda konişmentoda çarter parti tarihi olarak gösterilen tarihi taşıyan tek bir çarter parti varsa konişmentonun atıf yaptığı çarter partiyi tespit etmek kolaydır. Ancak çarter partilerin birkaçının veya tümünün aynı tarihli olması halinde konişmentonun hangi çarter partiye atıf yapıldığının belirlenmesi oldukça zordur. Ya da çarter partinin tarihinin hiç yazılmaması durumu da söz konusu olabilir. İngiliz mahkemesi tarafından verilen bir kararda konişmentoda atıf yapılan çarter partinin tarihi belirtilmemiş olsa bile çarter partideki tahkim klotunun konişmento hamili açısından bağlayıcı olduğu ifade edilmiştir⁴⁰. Buna karşılık Amerikan SDNY Bölge Mahkemesi ise vermiş olduğu bir kararda konişmentoda hangi çarter partiye atıf yapıldığının

³⁸ Ertan, s. 164.

³⁹ Ertan, s. 158.

⁴⁰ “Karara konu olayda, Ukrayna’dan Polonya’ya taşınan çelik levhanın boşaltma limanında yapılan gözetim neticesinde hasarlı olduğu ve bu hasarın deniz suyundan kaynaklandığı tespit edilmiştir. Açılan davada davalı, taraflar arasında tahkim anlaşması sebebiyle davanın reddini talep etmiştir. Davacı taraf ise konişmentoda tarihi belirtilmeden çarter partiye atıf yapıldığını, oysa taraflar arasında bir çarter partinin mevcut olmadığını, bu nedenle tahkim itirazının kabul edilemeyeceğini iddia etmiştir. 09.04.2001 tarihli konişmento “congenbill” standart formundaydı. Konişmentoda belirli bir çarter parti belirtilmemiş; konişmentonun arka yüzünde yer alan klotla tahkim şartı da dahil olmak üzere çarter partiye atıf yapılarak konişmentonun çarter parti ile birlikte kullanılacağı ifade edilmiştir. Mahkeme konişmentoda çarter partinin tarihinin belirtilmemiş olmasının önem taşımadığını, davacının kendisine teleks ile gönderilen ve çarter partide değişiklik yapan üst yazıda tahkim klotunun yer aldığını, bu üst yazıyı davacının kabul ettiğini, üst yazı ile çarter partinin bir bütün olduğunu, konişmentonun çarter partiye ve dolayısıyla üst yazıya atıf yapması sebebiyle tahkim klotunun konişmentoya dahil edildiğini (incorporate) kabul etmiştir”. (Eksi, s. 112-113).

açıkça gösterilmesini aramıştır⁴¹. İngiliz mahkemesi tarafından verilen kararın üçüncü kişi olan konişmento hamilinin aleyhine olduğu açıktır. Bu hükmün genelleştirilmesinin doğru olmayacağı kanaatindeyiz.

Sonuç olarak eğer konişmentodan çarter partinin bütün hükümlerine atıf yapılıyorsa çarter partiyi en azından isim ve gün olarak belirtmek zorunludur. Hatta tarafların kimliklerinin de açıklanması uygun olur⁴².

2. Çarter Partinin Hangi Hükümlerinin Konişmentonun Parçası Haline Getirildiğinin Tespiti

Konışmentolardaki birleştirme klozlarında farklı metinler kullanılmaktadır. Konişmentodan çarter partiye yapılan atıfta ya çarter partinin belirli bir veya birkaç maddesinin o maddelerin numarasını, başlığını veya içeriğini zikretmek suretiyle konişmentonun parçası haline getirilmesi yolu tercih edilmekte ya da çarter partiye genel bir takım ifadelerle atıf yapılmaktadır⁴³. İlk yol tercih edildiğinde çarter partinin hangi hükmünün konişmentonun parçası haline geldiğinin tespitinde bir sorun bulunmamaktadır. Ancak ikinci yolun tercih edilmesi halinde bazı yorum farklılıklarına rastlanması muhtemeldir.

Konışmentodan çarter partiye genel ifadelerle yapılan atıflarda uygulamada en çok “*conditions*” (şartlar), “*terms*” (kayıtlar), “*clauses*” (klozlar) gibi kelimeler kullanılmaktadır. Her ne kadar bu kelimelerin aynı şeyi ifade ettiği düşünülse de İngiliz mahkemesi kararlarında bu kelimelere farklı anlamlar yüklendiği görülmektedir. Örneğin, mahkeme bir kararında “*conditions*” kelimesinin yer alması halinde, yalnızca çarter partinin yükün gönderilen tarafından teslim alınabilmesi için yerine getirilmesi gereken şartların konişmentonun parçası haline geleceği, çarter partinin yükün teslimi için gönderilen tarafından ifası gereken borç ve yükümlülükler dışında kalan

⁴¹ “Karara konu olayda gemi sahibi Londra’da tahkimi içeren Gencon formatında bir zaman çarter parti imzalamıştır. Çarterer yine Gencon zaman çarteri formatında bir alt çarter parti yapmıştır. yapılan alt zaman çarterinde tahkim klozu bulunmamakta; ancak ikinci çarterer tarafından düzenlenen konişmentoda çarter partideki tahkim klozuna atıf yapılmıştır. Mahkeme de konişmento hamilinin tahkim yoluna başvurmak zorunda olmadığını, iki çarter partinin bulunduğunu, bunlardan hangisinin kastedildiğinin belirtilmediğini, konişmentoda çarter partilerden hangisine atıf yapıldığının müphem olduğunu, bu sebeple tahkim klozunun konişmento hamiline karşı ileri sürülemeyeceğini belirterek tahkim itirazının reddine karar vermiştir” (ER Hardy IVAMY/DJ HILL/GJ TIMAGENIS, International Case Notes, 1997, LMCLQ, s. 69 (Ekşi, s. 113’ten naklen)).

⁴² Tetley, s. 602.

⁴³ Ertan, s. 160-161.

hükümlerinin ise konışmentonun parçası haline gelmeyeceği belirtilmiştir⁴⁴. Buna karşın mahkeme “*terms*” ifadesini daha geni yorumlamış ve bununla atıf yapılan çarter partinin hemen tüm hükümlerinin konışmentonun bir parçası haline geldiğinin kabulüne hükmetmiştir⁴⁵.

3. Konışmentodan Çarter Partiye Özel Atıf Yapılması

Konışmentodan çarter partiye yapılan atıfta açıkça “*tahkim klozu da dahil diğer bütün şartlar çarter partideki gibidir*” şeklinde bir ifade varsa, konışmentoyu devralan kimsenin tahkim şartı ile bağlı olacağı kabul edilmektedir⁴⁶. Zira konışmentodaki atıf dolayısıyla çarter partideki tahkim klozu, konışmento kayıtlarının bir parçası haline gelmiştir. Yargıtay da konışmentodan çarter partiye özel atıf yapılmasını kabul etmiştir⁴⁷.

İngiliz ve Amerikan hukukunda da mahkemeler tahkim şartlarına yapılan özel atıfların varlığı halinde tahkim anlaşmasının geçerli bir şekilde kurulmuş sayıldığını kabul etmektedirler⁴⁸.

4. Konışmentodan Çarter Partiye Genel Atıf Yapılması

Konışmentodan çarter partiye, tahkim şartından hiç söz edilmeden genel bir atıf yapılmış olabilir. Bu durumda tahkim şartından açıkça söz edilmediğinden çarter partiye yapılan genel atıfla tahkimin kararlaştırılıp kararlaştırılmayacağı hususu tereddüte yol açmaktadır. Bu hususta doktrinde fikir birliği sağlanamamıştır. Yargıtay ise konışmentoda çarter partiye genel atıf yapılmasını yeterli kabul etmektedir⁴⁹.

⁴⁴ **Ekşi**, s. 161.

⁴⁵ “Mahkeme bir davasında içindeki birleştirme klotunda “*terms*” kelimesi bulunan bir konışmentoyu devralan kişinin, konışmentonun atıf yaptığı çarter partinin yükleme, taşıma ve tahliyeyle ilişkin tüm kayıtlarını kabul etmiş olacağını belirtmiştir” (**Ekşi**, s. 161-162).

⁴⁶ Şanlı, **Konışmento**, s. 774-776; Şanlı, **Ticari Akitler**, s. 308; **Okay**, s. 428-429; **Ülgener**, s. 615; **Ülgener**, **Sorunlar**, s. 74; **Ekşi**, s. 114.

⁴⁷ “...Davalı vekili, dava konusu taşıma ile ilgili olarak düzenlenen konışmentolarda atıfta bulunulan Navlun Mukavelesi uyarınca ihtilafın Londra’da Tahkim yoluyla halledilmesi gerektiğini belirterek, davanın görev nedeniyle reddini istemiştir. Mahkemece iddia, savunma ve dosya kapsamına göre, davacı tarafından sunulan konışmentoda taşıma ile ilgili olarak Gencon Çarter Parti hükümlerine tabi olacağını yazıldığı ve arka sayfasında da gemi kiralama sözleşmesinin tüm hüküm ve koşulları muafiyet ve istisnaları yasa ve tahkim maddesinin konışmentoya dahil edildiğinin yazılı olduğu ve bu sözleşmenin 19. maddesine göre her türlü ihtilafın Londra’da tahkime müracaat ile halledilmesi gerektiği sonucuna varılarak, davalının tahkim itirazının kabulü ile görev noktasından davanın reddine 31.01.2003 günlü karar ile de tedbirin devam ettiğinin tespitine dair talebin reddine karar verilmiştir.” (Bkz. 11 HD, 21.10.2003 T., 2003/3623 E., 2003/9639 K., www.kazanci.com.tr).

⁴⁸ William Tetley, **Marine Cargo Claims**, 3. Ed., Montreal, 1988, s. 603-604.

⁴⁹ “...TTK’nun 1110/1.maddesi uyarınca, taşıyan ile gönderilen arasındaki hukuki münasebet-

KALPSÜZ'e göre, uluslararası ticarete tacirler ticaretlerine ait bütün faaliyetlerinde basiretli davranmak zorundadır. Dolayısıyla uluslararası ticari bir sözleşmeyi imzalarken tacir sözleşmede atıf yapılan bütün belgeleri inceleyerek içeriğine vakıf olmalıdır. Yani atıfta bulunulan belgedeki tüm kayıtlar bağlayıcı olur⁵⁰.

OKAY⁵¹ ve ŞANLI'ya⁵² göre, genel bir atıfla çarter partideki tahkim klozu konişmentoya aktarılmış olmaz ve taşıyıcı ile konişmento hamili arasında tahkim sözleşmesi kurulmuş sayılmaz.

ÜLGENER'e⁵³ göre ise çarter partideki tahkim klotunun konişmento hamili bakımından geçerli sayılabilmesi için hamilin konişmentoyu devralması sırasında herhangi bir tereddüte yer bırakmayacak şekilde tahkim klotunu fark etmesi gerekir.

SONUÇ

Tahkimin özel bir yargılama usulü olması nedeniyle yazılı şekil şartı geniş yorumlanmakta ve atıf yoluyla tahkim anlaşmasının kurulması genel anlamda geçerli kabul edilmektedir.

Konişmentodan çarter partiye atıf yaparak tahkim anlaşması kurmak mümkündür. Bu durumda, konişmento henüz devredilmemişse sorun yoktur. Çünkü çarter sözleşmesinin ve tahkimin tarafı olan şahıs halen konişmentoyu elinde bulundurmaktadır. Bu halde tahkim sözleşmesi konişmento hamilini de bağlayıcı niteliktedir.

lerde konişmento esastır...Gönderilen konişmentoyu ciro ile alıp, bunu ibrazla yükü teslim almada kullandığı anda, konişmentonun şartları ile de bağlanmış olur; tahkim şartının taşıyanla yükleten arasında kararlaştırılmış olduğunu, kendisinin 3.şahıs durumunda bulunduğunu ve bu nedenle konişmentoda kararlaştırılan tahkim şartı ile bağlı tutulamayacağıni iddia edemez, konişmentoda yer alan tahkim şartı böylece gönderileni bağlayacağı gibi, TTK'nun 1361. maddesindeki halefiyet ilkesi uyarınca davacı sigorta şirketini de bağlar. Mahkemece, kararın gerekçesinde Çarter Party'e atıf bulunmadığı belirtilmiş ise de, dosyada mevcut Çarter Party'nin 12.4.2000 tarihini taşıyıp, davaya konu uyumsuzlukla bir ilgisinin saptanamamış olması karşısında, konişmentoda yer alan tahkim şartı uyarınca, mahkemece görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, yazılı şekilde ve hatalı gerekçe ile işin esasına girilmesi hatalı olmuş ve kararın açıklanan nedenle davalı yararına bozulması gerekmiştir." (Bkz. 11 HD, 06.05.2002 T., 2002/216 E., 2002/4357 K., www.kazanci.com.tr).

⁵⁰ Kalpsüz, s. 1037-1038. Aynı yönde görüş için bkz. Atamer, "Konişmentodan Navlun Sözleşmesine Atıf ve Tahkim Şartı", İstanbul Barosu Deniz Ticareti Hukuku Sorunları Paneli-I.

⁵¹ Okay, s. 432-433.

⁵² Şanlı, Ticari Akitler, s. 289-290.

⁵³ Ülgener, s. 615.

Asıl tartışılması gereken husus, taşıyan ile tahkim şartını da içeren bir çarter sözleşmesi yapan şahsın bu taşıma sözleşmesine istinaden düzenlenen konişımentoyu üçüncü kişilere devretmesi durumunda tahkim şartının, konişımentonun yeni hamili bakımından geçerli olup olmayacağıdır.

Konişımentonun devredilmiş olması durumunda son konişımento hamili ile taşıyan arasında tahkim anlaşmasının varlığından bahsedebilmek için konişımentodan çarter partiye özel atıf yapılmış olması gerekmektedir. Konişımentodan çarter partiye yapılan genel atıfların varlığı halinde ise genel atıfların tahkim anlaşmasının kurulmasına yeterli olmayacağı genellikle kabul edilmektedir. Ancak yukarıda da ifade edildiği gibi Yargıtay kararları bunun aksi yönde oluşmaktadır.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu bu konuda açık bir hükme yer vermektedir. Gerçekten, Türk Ticaret Kanununun 1237. maddesinin üçüncü fıkrası “*Konişımentoda, yolculuk çarteri sözleşmesine gönderme varsa, konişımento devredilirken çarter partinin bir suretinin de yeni hamile ibraz edilmesi gerekir. Bu takdirde çarter partide yer alan hükümler, nitelikleri elverdiği ölçüde konişımento hamiline karşı da ileri sürülebilir. Ancak, 1245 inci maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesi hükmü saklıdır*” hükmünü haizdir.

Bu durumda, çarter partide yer alan hükümlerin (varsa tahkim kaydının) kural olarak taraflar arasında geçerli olduğunun kabulü gerekir. Bunun aksi yorumundan, taşıma sözleşmesinin tarafları arasında kararlaştırılan tahkim kaydının esasen konişımentoyu devralan hamile karşı ileri sürülemeyeceğinin kabul edilmesi lâzımdır. Ancak maddede de açıkça ifade edildiği gibi, konişımentonun üçüncü kişilere devri durumunda çarter partinin bir suretinin de konişımentoyla birlikte devralana ibrazı gerekir. Çarter parti konişımentoyla birlikte hamile ibraz edilmişse çarter partideki diğer kayıtlarda olduğu gibi tahkim kaydı da hamile karşı ileri sürülebilecektir. Buna karşılık, konişımento devredilmesine rağmen tahkim şartını da ihtiva eden çarter parti hamile ibraz edilmemişse tahkim şartı ancak sözleşmenin tarafları arasında geçerli olacak, hamile karşı ise geçerli olmayacaktır.

KAYNAKÇA

Akan, Pınar : **“Yargıtay Kararların Işığında Tahkim Uygulaması”**, İstanbul Barosu Deniz Ticareti Hukuku Sorunları Paneli-I, 20.03.2010.

Akıncı, Ziya: **Milletlerarası Tahkim**, 2. Baskı, Ankara, 2007.

Alangoya, Yavuz : **Medeni Usul Hukuku Esasları**, 3. Baskı, İstanbul, 2003.

Atamer, Kerim : **“Konişmentodan Navlun Sözleşmesine Atıf ve Tahkim Şartı”**, İstanbul Barosu Deniz Ticareti Hukuku Sorunları Paneli-I, 20.03.2010.

Barever, Aleksander : **“Deniz Hukuku İhtilafları Hakkında Tahkime İlişkin Bazı Meseleler”**, Çev. Şebnem Akipek / Mertol Can, BATİDER, Ankara, C. XIX, S. 2, Aralık, 1997, s. 111-123.

Damar, Duygu : **“Konşimentodan Çarter Partiye Yapılan Atıfta Tahkim Anlaşmasının Kurulması Meselesi ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısındaki Hükmün Değerlendirilmesi”**, İÜHFİM, 2006, C. LXIV, S. 2, s. 247-271.

Deren-Yıldırım, Nevhis : **Milletlerarası Tahkimin Esaslı Sorunları**, İstanbul, 2004.

Ekşi, Nuray : **Milletlerarası Deniz Ticareti Alanında “Incorporation” Yoluyla Yapılan Tahkim Anlaşmaları**, 2. Bası, İstanbul, 2010.

Ertan, Kerem : **Deniz Hukuku’nda Londra’da Tahkim**, İstanbul, 2010.

Ertabak, Ünal : **Tahkim Sözleşmesi İle İlgili İhtilaflar**, İstanbul, 2009.

Harris, Bruce : **“Maritime Arbitration in the U.S and the U.k, Past Present and Future: The View from London”**, The Tulane Maritime Law Center William Tetley Maritime Law Lecture 2008, http://www.mcgill.ca/files/maritimelaw/Bruce_Harris_Tetley_lecture_2008.rtf.

Kalpsüz, Turgut : **“Tahkim Anlaşması”**, **Bilgi Toplumunda Hukuk**, Ünal Tekinalp’e Armağan, C. II, İstanbul, 2003, s. 1027-1054.

Karan, Hakan : **Elektronik Konişmento**, Ankara, 2004.

Kuru, Baki/

Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder : **Medeni Usul Hukuku**, 23. Bası, Yetkin, Ankara, 2012.

Okay, Sami : “**Navlun Mukavelelerinde Tahkim Şartı**”, IV. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası: Tahkim, Ankara, 1965, s. 425 vd.

Okay, Sami : **Deniz Ticareti Hukuku**, C.2, 2. Bası, İstanbul, 1971. (Deniz Ticareti).

Özçelik, Gülüm : **Konışmentodan Doğan Kanunlar İhtilafı**, Ankara, 2007, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Pekcanitez, Hakan / Atalay, Oğuz /

Özekes, Muhammet: **Medeni Usul Hukuku**, 12. Bası, Ankara, 2011

Şanlı, Cemal : “**Konışmenonun Devri, Alacağın Temliki ve “Perdeyi Kaldırma Teorisi” Uygulamasında Sözleşmede Yer Alan Tahkim Şartının Konışmentoyu Devralan, Alacağı Temellük Eden ve Perdenin Arkasında Kalan Bakımından Geçerliliği Sorunu**”, MHB Prof. Dr. Ergin Nomer’e Armağan, Y. 22, s. 2, 2002, s. 773-789.

Şanlı, Cemal : **Uluslar Arası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları**, 3. Bası, İstanbul, 2005. (Ticari Akitler).

Tetley, William : **Marine Cargo Claims**, 3. Ed., Montreal, 1988.

Ülgener, M. Fehmi : **Çarter Sözleşmeleri**, İstanbul, 2000.

Ülgener, M. Fehmi : “**Konışmento ve Navlun Sözleşmesindeki Tahkim/Yetki Klotlarının Uygulanması İle İlgili Sorunlar**” (3. Deniz Hukukuna İlişkin Yargıtay Kararları Sempozyumu’na Sunulan Tebliğ), Deniz Hukuku Dergisi, Yıl: 4, 1999, Sayı 1-2, s. 59 vd. (Sorunlar).

Üstündağ, Saim : **Medeni Yargılama Hukuku**, 7. Baskı, İstanbul, 2000.

Yavuz, Cevdet : “**Türk Hukukunda Tahkim Sözleşmesi ve Tabi olduğu Hükümler**”, II. Uluslararası Özel Hukuk Sempozyumu “Tahkim”, İstanbul, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 2009, s. 133-177.

ÇEVİRİMİÇİ KAYNAKLAR

“The battle of the seats: Paris, London or New York?”, www.whitecase.com/articles-12142011, (çevrimiçi, 02.05.2012).

www.kazanci.com.tr

BOŞ